

Nowe odkrycia w rzymskim forcie w Gonio-Apsaros (Gruzja)

Jesienią Polsko-Gruzińska Ekspedycja Gonio-Apsaros, pod kierunkiem dr. hab. Radosława Karasiewicz-Szczypiorskiego (Centrum Archeologii Śródziemnomorskiej UW) oraz prof. Shoty Mamuladze (Gonio-Apsaros Archaeological and Architectural Site), już po raz dziesiąty prowadziła wykopaliska w rzymskim forcie Apsaros na południe od Batumi. *Kontynuacja badań przyniosła szereg interesujących odkryć.*

Jednym z nich jest fragment napisu łacińskiego wrytego w cienkiej płytce kamiennej. Mimo, że zachowały się jedynie fragmenty dwóch liter oraz charakterystyczny znak rozdzielający słowa, na podstawie tego zabytku można dokonać kilku ważnych ustaleń. Przede wszystkim dotychczas z rzymskiego fortu Apsaros znany był tylko jeden napis, wykonany z lokalnego kamienia słabej jakości, co wpłynęło na wykończenie oraz stan zachowania tekstu.

W związku z tą obserwacją Radosław Karasiewicz-Szczypiorski wysunął hipotezę, że surowiec niezbędny do wykonania oficjalnych inskrypcji i innych skomplikowanych prac kamieniarskich, czyli marmur lub dobrej jakości wapień, sprowadzano do Apsaros z daleka. Fragmenty tych skał są na stanowisku rzadkie, co jest z pewnością związane z wykorzystywaniem w późniejszych okresach tych trudnych do zdobycia surowców do produkcji wapna na cele budowlane.

Kolejnym drobnym, ale wcześniej niespotykanym znaleziskiem, jest gemma wykonana z karneolu. Ten niewielki kamień stanowił pierwotnie ozdobę noszonego na palcu pierścienia. Nieznany mistrz utrwalił w formie precyzyjnie wykonanego wklęsłego reliefu głowę rzymskiej bogini wojny – Minerwy, patronki żołnierzy. Przedmiot można datować na początek II w. n.e. (identyfikacja i datowanie – dr P. Gołyźniak). – Wysoka jakość znalezionej w forcie Apsaros gemmy pozwala się domyślać, że jej właścicielem nie był zwykły żołnierz. Zapewne cenny pierścień zdołał ozdobić palec jednego z oficerów, być może nawet dowódcy garnizonu – przypuszcza kierownik badań.

Innym szczególnym znaleziskiem tegorocznego sezonu jest piec do wypalania ceramiki odkryty w centralnej części fortu. Z wcześniejszych badań gruzińskich znany był już jeden podobny obiekt ale znajdował się on w części stanowiska, która w pierwszych

wiekach naszej ery była położona poza murami fortu. Piec odkryty w tym sezonie został powstał na ruinach budynku komendantury, zniszczonego zapewne w trzęsieniu ziemi z 135 roku n.e. Piec mógł służyć do produkcji amfor na wino – takie właśnie naczynie transportowe znaleziono w jego wnętrzu.

– *Oczywiście niezbędne będą dalsze badania, w tym analizy fizyko-chemiczne, już teraz można jednak zakładać, że na terenie fortu Apsaros, być może po częściowej ewakuacji wojska, prowadzono działalność produkcyjną* – mówi dr hab. Karasiewicz-Szczypiorski.

Warto w tym kontekście uwzględnić [niedawne odkrycie, przez ten sam zespół badawczy, tłoczni do wina](#). Tłocznia, położona w odległości kilkuset metrów od fortu, jest także datowana na II-III w. n.e. Stanowi ona pierwsze potwierdzenie lokalnej produkcji wina w okresie rzymskim. Można więc zakładać, że okoliczne winnice, tłocznia i warsztaty garncarskie wytwarzające amfory stanowiły elementy jednego organizmu gospodarczego, który niemal na pewno pracował na potrzeby rzymskiej armii.

***

Kontakt z kierownikiem ekspedycji, dr. hab. Radosławem Karasiewicz-Szczypiorskim:
r.karasiewi@uw.edu.pl

Więcej o badaniach CAŚ UW w Gonio-Apsaros: <https://pcma.uw.edu.pl/2017/12/13/gonio-apsaros/>

Centrum Archeologii Śródziemnomorskiej Uniwersytetu Warszawskiego – pod jego auspicjami od ponad 60 lat prowadzone są polskie badania wykopaliskowe i prace konserwatorskie w krajach basenu Morza Śródziemnego, Afryki i Bliskiego Wschodu. Aktualnie CAŚ UW prowadzi ok. 20 projektów na stanowiskach datowanych od czasów prehistorycznych, poprzez wszystkie okresy historyczne aż po późny antyk i okres muzułmański w Egipcie, Sudanie, Tunezji, Libanie, na Cyprze, w Kuwejcie, Omanie, Gruzji i Armenii. CAŚ UW prowadzi też Stacje Badawcze w Egipcie, Sudanie, na Cyprze i w Gruzji.

*Więcej: www.pcma.uw.edu.pl; Fb @pcma.uw Insta @pcma_uw Tt @PCMA_UW YT @PCMAUW
Kontakt: Agnieszka Szymczak agnieszka.szymczak@uw.edu.pl,*